

A foglalkoztatási helyzet távlati fejlesztésének lehetőségei egy önkormányzati társulás esetében

SZILÁGYI ZSUZSANNA–TÉSITS RÓBERT¹

Bevezetés

A foglalkoztatáshoz és a humán erőforrásokhoz kapcsolódó helyzetfelmérés eredményeképp sikerült feltárni a Siklósvidék Önkormányzati Társulás településein a munkanélküliség területi és strukturális jellegzetességeit, így egyértelművé vált a rendelkezésre álló szabad munkaerő nagysága és pontos összetétele. A helyzetfelmérés során újszerű módszert alkalmazva a települések munkaerő-igényeinek felmérése az ott működő szervezetek, intézmények, vállalkozók bevonásán alapult.

Az önkormányzati társuláshoz tartozó 34 településen – csakúgy, mint megyei, vagy országos szinten – a gazdasági rendszerváltás, a piacgazdaságra való áttérés súlyos feszültségekkel, recesszióval, a munkahelyek tömeges felszámolásával és folyamatosan növekvő munkanélküliséggel járt együtt. A struktúraváltás, a termék-szerkezet átalakítása, a megváltozott piaci igényekhez való alkalmazkodás alapvető változásokat idézett elő a munkaerőpiacon. Felszámolták azokat a termelőegységeket, amelyek képtelenek voltak alkalmazkodni az új körülményekhez, így az átalakulási folyamat a munkanélküliség rohamos emelkedésével párosult.

A vizsgált terület foglalkoztatottság szempontjából hátrányos helyzetű, elmaradott térségnek mondható, hiszen társadalmi mutatói jóval kedvezőtlenebbek az országos átlagnál. 1997 elején a regisztrált munkanélküliek számának aránya a gazdaságilag aktív népességhez viszonyítva eléri a 16%-ot, azaz az országos, ill. a megyei átlag több, mint másfélszeresét.

Napjainkra ily módon kialakult egy válságövezet, ahová elsősorban az elszigetelt Dráva-menti települések (Drávaszabolcs, Alsószentmárton, Matty), valamint Siklónagyfalu, Nagytótfalu, Szava, Szőke és Pécsdeveser tartoznak. E településekben a problémák kezelése a jelenlegi feltételrendszer mellett szinte lehetetlen. Az említett területek községei halmozottan hátrányos helyzetűek, hiszen az infrastrukturális beruházások elmaradása, az ipar hiánya, a kisebb üzemek létbizonytalansága, felszámolása teremtette helyzetben a negatív hatások jóval tovább érvényesülnek, mint Siklós vagy Harkány esetében. Ugyanez érvényes a tartósan munkanélküliek számának folyamatos emelkedésére, a munkanélküliek – de általában az itteni munkaerő – új igényekhez nem igazodó, nagyon alacsony képzettségi szintjére, (szakképzettség hiánya) továbbá a vállalkozói képzés, a működő tőke hiányára.

A súlyos problémák sorát gyarapítják a szántóföldi növénytermesztéshez kapcsolódó likviditási problémák, néhány ipari üzem kapacitás-kihasználatlansága, a cigány munkanélküliek magas aránya, valamint a már említett infrastrukturális hiányosságok. Éppen ezért szükséges a speciális térségi viszonyokhoz leginkább illeszkedő koncepció kidolgozása, a térség kitorési lehetőségeinek szembeállítása a szabad munkaerő struktúrájával, valamint a térség foglalkoztatási szempontból jelentős távlati fejlesztését megalapozó célok kitűzése, valamint a program kidolgozásához szükséges irányelvek megfogalmazása.

¹ PhD hallgatók, Janus Pannonius Tudományegyetem, Regionális Társadalomföldrajzi Tanszék, 7644 Pécs, Ifjúság u. 6.

E téren mindenekelőtt két alapvető sajátosságot kell felismerni:

– A társuláson belül nagyon fontos a vállalkozások – lehetőség szerint a közép- és kisvállalkozások – helyi szinten történő ösztönzése. A sikeres programok lényeges eleme, hogy világossá váljon: csak a vállalkozások teremtenek új munkahelyeket és ezáltal hozzájárulnak az életminőség javításához. Sok esetben könnyebbnek tűnik egy-egy nagy beruházástól remélni a gazdasági fellendülést, azonban ez ritkán sikerül. A kis- és közép-vállalkozások ezzel szemben biztosabban teremtenek munkaalkalmat, emellett diverzifikáltabbak, így kevésbé érzékenyek a konjunkturális változásokra.

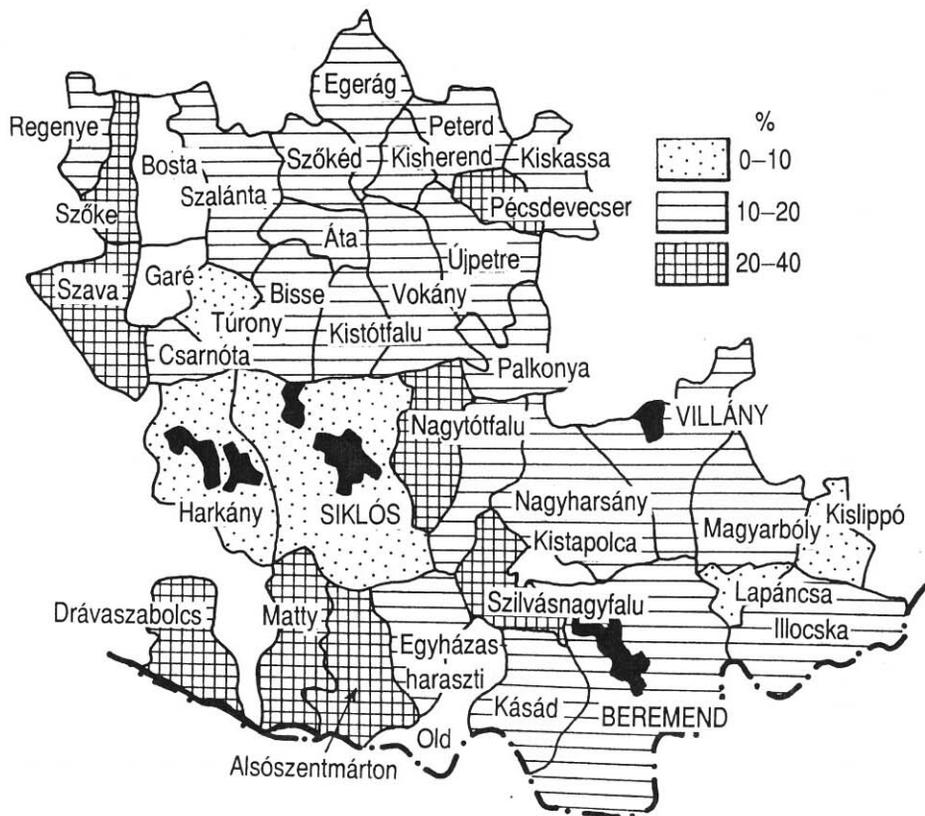
– A térségi programok közül a foglalkoztatási projektek speciális törvényszerűségei miatt fontos lehet a megvalósítás helyét nagy körültekintéssel megválasztani. Olyan település alkalmas a projektek megvalósítására, amely infrastrukturálisan viszonylag fejlett és a környező – munkanélküliség által leginkább sújtott – településekről könnyen megközelíthető. Erre leginkább Harkány, Siklós, Nagyharsány, Villány és Magyarbóly települések alkalmasak.

1997 elején a 34 település a regisztrált munkanélküliek és a gazdaságilag aktív népesség hányadosából számított munkanélküliségi ráta alapján három nagy kategóriába volt sorolható. Az *elsőbe* azok tartoztak, amelyekben a munkanélküliségi ráta 10% alatti. Ezek a települések Harkány (6,15%), Siklós (9,84%), Kislipppó (6,80%), Lapáncsa (9,52%) és Túrony (4,69%). Itt kell azonban említést tenni arról a tényről, miszerint a kisebb, 300 fő alatti lélekszámú községek (pl. Túrony) esetében a statikus értékek megtevesztőek lehetnek. Ezen településeken néhány család elköltöztetésével vagy bejelentkezésével a munkanélküliek száma – és így a munkanélküliségi ráta is – rövid időn belül jelentősen megváltozhat. Erre jó példa a fent említett település, hiszen 1993 májusában a munkanélküliségi ráta 14%, 1994-ben már 16% volt, amely érték 1996 nyarára 8%-ra csökkent.

A *második* csoportba tartoznak azok a 10–20% közötti munkanélküli rátával jellemezhető települések, amelyek a térségi átlagot képviselik. E csoportba 22 település került, amelyek Siklóst ÉNy-i irányból patkó alakban ölelik körül.

A *harmadik* csoportba az a hét község tartozik, ahol a munkanélküliségi ráta 20–40% között változik és, amelyek a foglalkoztatottsági helyzetet javító projektek munkaerő-bázisául szolgálhatnak. Ezek közül kettő jellemzően Dráva-menti település: Matty (26%) és Alsószentmárton (24%). A munkanélküliség által jelentősen sújtott községek még Szőke (21,30%), Szava (20,65%), Pécsdevecser (21,82%), Siklósnagyfalu (40,36%) és Nagytótfalu (20,26%). Az adatok egyértelműen Siklósnagyfalu hátrányos helyzetéről tanúskodnak, hiszen a munkanélküliségi ráta két és félszer meghaladja az önkormányzati társulás átlagos rátáját, míg négyszerese az országos átlagnak. A település tehát kiemelt figyelmet érdemel 73 regisztrált munkanélkülijével, ezen belül a férfiak 75%-os jelentős túlsúlyával. A munkanélküliek szintén háromnegyede mindössze a nyolc általános iskolai osztályt végezte el és segédmunkás volt. A munkanélküliek közel kétharmada mezőgazdasági dolgozó, míg legnagyobb hányaduk a 26–35 éves korosztályból kerül ki (1. ábra).

Egy-egy kisebb közösség, település gazdasági és társadalmi fejlődése a helyi lakosok összefogásától várható. Ilyen összefogás, regionális, térségi projektek nélkül kicsi az esély a támogatás elnyerésére, mi több, a fejlesztéshez kapcsolódó önerő felmutatására. Ha ez mégis megtörténne, a program megvalósítása akkor sem lesz képes hatékonyan befolyásolni a térség fejlődését, ezáltal a foglalkoztatási helyzet javítását. A fenti alapel-

1. ábra. Munkanélküliségi ráta a vizsgált településeken 1997 elején (Szerk.: TÉSITS R.)
Unemployment rate on the investigated settlements at the beginning of 1997 (ed. TÉSITS, R.)

vekből kiindulva a térség munkanélküliségi helyzetén javító programok az alábbi alapelemekre építhetők:

- térségi vállalkozásösztönző program,
- helyi projektek ösztönzése,
- kiterjesztési pontokra alapozott térségi projektek szervezése,
- kapcsolatfejlesztés a térségen belül.

A foglalkoztatás infrastrukturális feltételei

A foglalkoztatottság jövőbeni alakulását a térség gazdasági és infrastrukturális fejlődésének, fejlesztésének iránya és mértéke határozhatja meg. A települési infrastruktúra fejlesztése több vonalon kell, hogy megvalósuljon:

– Mindenképpen szükséges lesz a *csapadékvíz-elvezető rendszerek* karbantartása, fejlesztése, a *közcatorna-hálózat kiépítése*, felváltva a jelenlegi emésztőgödros megoldást. Ennek megvalósítása környezetvédelmi jelentőségű, hiszen állandóan fennáll a felszínközeli vízkészlet elszennyezésének veszélye.

– A *vezetékes gáz* kiépítettsége tekintetében a térség rendkívül elmaradott, a legtöbb település tervezi a gázvezeték-hálózat kiépítését, bővítését. Mindössze néhány község tartja jelen helyzetben – az anyagi források elégtelenségére és a gerincvezeték kiépülésének elhúzóására való tekintettel – lehetetlennek ilyen beruházás megvalósítását.

– A *közutak* állapota sem kielégítő, a belterületi utak nem portalánítottak, a szilárd burkolat az egyutcás települések kivételével hiányzik. Azon útszakaszok esetében, ahol ez nem jelent problémát, a már meglévő burkolat karbantartására, az útburkolati jelek pótlására, parkolók kiépítésére, közlekedési táblák elhelyezésére mindenképpen szükség lesz.

– *Foglalkoztatottság szempontjából e beruházásoknak óriási a jelentősége a közhasznú munkavégzés igénybe vételének lehetőségére, annak támogatása céljából.* Ebben az esetben figyelembe kell venni azt a súlyos problémát, amelyet a cigány munkanélküliség igen nagy aránya jelent. Ők ugyanis a települések többségében nem rendelkeznek szakképzéssel, sőt nyolc általános iskolai osztály elvégzését tanúsító bizonyítvánnyal sem. Jelentős továbbá a lakosság arányához képest – elsősorban Szalántán – a cigányok írástudatlansága (7 fő). Nagyon kis számban – Beremendről, Vokányról és Egerágról – érkezett olyan információ, amely jelezte egy-két cigány esetében a szakképzettséget.

A minta alapján a cigány lakosság arányának átlaga az összlakossághoz képest 12%. Átlag alatti aránnyal jellemezhető Magyarbóly, Beremend, Villány, Vokány, Palkonya, Egerág, Matty és Siklós. Átlag körüli a cigány lakosság aránya Szalántán, míg az átlagot kétszeresen meghaladó viszonyszámmal jellemezhető Nagyharsány, továbbá több, mint négyszeres ez az érték Szőke község esetében.

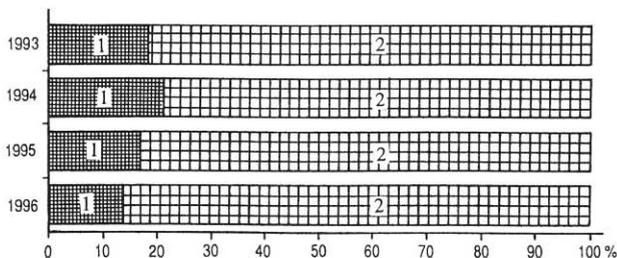
E mutatóknál sokkal jobb információval szolgálnak a cigány munkanélküliekre vonatkozó arányszámok, amelyek minden esetben meghaladják a cigány lakosság összlakosságon belüli arányát. Az értékek tehát pesszimizmusra adnak okot a többnyire szakképzetlen csoport munkaerőpiaci esélyeivel kapcsolatban.

A cigány munkanélküliek aránya az összes munkanélkülihez képest átlagosan 35%. Jelentősen meghaladja ezt az átlagot *Siklós* (58%) és *Szalánta* (67%) értéke, míg a *nagyharsányi* munkanélküliségi mutatók jelentik ez esetben a szélsőséget, ahol a regisztrált munkanélküliek szinte 100%-a (kb. 150 fő) a cigány lakosok köréből kerül ki.

További jelentősége e foglalkoztatási formának, hogy a tartósan munkanélküliek aránya 1993-ban 80% volt, azóta számuk az 1994-es évet kivéve folyamatosan nő, így a 180 napnál tovább regisztrált munkanélküliek aránya eléri a 87%-ot. E tendencia jól bizonyítja, hogy a térségben nem létesülnek tartósan munkanélkülieket foglalkoztató munkahelyek, így foglalkoztatásuk szinte egyetlen esélye a fent említett beruházás (2. ábra).

Ide kívánczik viszont néhány fontos megjegyzés:

– Mindenekelőtt figyelembe kell venni, hogy bár a közhasznú munkavégzés kiválóan alkalmas képzettséggel nem rendelkező, tartósan munkanélküliek átmeneti foglalkoztatására, ám hosszú távon a munkanélküliség problémáját nem képes kezelni. *Éppen ezért*

2. ábra Tartósan regisztrált munkanélküliek aránya a régiókban. 1 = 0–180 napig regisztrált; 2 = tartósan munkanélküli

Rate of secular unemployed. – 1 = registered between 0–180 days; 2 = secular unemployed

célszerűnek látszik a munkavégzést összekapcsolni a képzéssel, amely felzárkóztatással kezdődne (a nyolc általános iskolai osztály elvégzése, befejezése), majd a későbbiekben a közhasznú munkavégzéshez kapcsolódó szakterületre történő betanítást jelentené. E kombinált támogatású munkaprogram lejárta után mindez jelentősen növelné a tartósan munka nélkül lévők munkaerőpiaci esélyeit.

– Nem szabad figyelmen kívül hagyni e foglalkoztatási formával kapcsolatban felmerülő nehézségeket sem. A települési önkormányzatok speciális érdekeiknek megfelelően (azok közhasznú társaságai, mint kivitelezők révén) természetesen támogatnák a fent említett infrastrukturális beruházások esetében a közhasznú munka igénybevételét. Azonban ez esetben tekintettel kell lenni az Országgyűlés által az államháztartás ésszerűsítése, a közpénzek felhasználása ellenőrzésének érdekében hozott *1995. évi a közbeszerzésekről szóló XL. törvényre*. E törvény hatálya ugyanis kiterjed a települési önkormányzatok és azok társulásainak árubeszerzéseire, építési beruházásaikra² és szolgáltatások megrendelésére, ha azok általános forgalmi adó nélkül számított értéke az aktuális Költségvetési Törvényben meghatározott összeget eléri, vagy meghaladja.

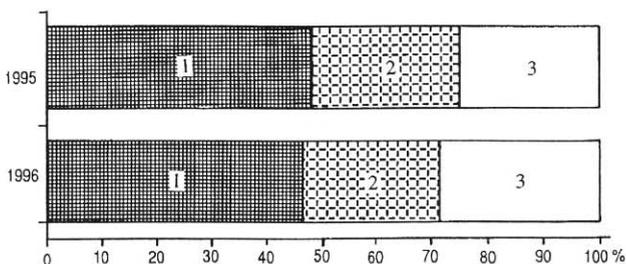
– A Siklósvidek Önkormányzati Társulás települései által megvalósítandó beruházások többsége e törvény hatálya alá tartozik. Így a kivitelezési munkákat akár nyílt, akár meghívásos, vagy tárgyalásos eljárásban pályáztatni kell, biztosítva az esélyegyenlőséget az ajánlattevők számára. *Ezért a jövőben nagyon fontos lenne az ajánlatkérőnek (önkormányzatok) az ajánlati felhívásban a közmunka-konstrukciót feltételként szerepeltetni.*

– Figyelembe kell venni továbbá, hogy e beruházások egy része nem alkalmas a közhasznú munkavégzés igénybe vételére, hiszen speciális szerelési, ill. műszeres munkát kíván. További probléma, hogy a balesetveszély elkerülése érdekében a legtöbb kivitelező fővállalkozó nem csak jövedelemplótló támogatásban részesülőket, de még szak-alvállalkozókat sem kíván alkalmazni. Mindezek ismeretében a megfelelő projektek kiválasztása nagy körültekintést igényel.

² Építmények, vonalas létesítmények építése, átépítése, lebontása, valamint az építési munkákhoz kapcsolódó szakipari és technológiai szerelési munkák.

Feldolgozóipar

A gazdasági fejlődés szempontjából nagy fontosságú a térség feldolgozóiparának megfelelő ütem fejlődése. A munkanélküliség gazdasági ág szerinti megoszlását vizsgálva az utóbbi néhány évben a mezőgazdasági munkanélküliség jelentős túlsúlyát lehet megfigyelni. A legnagyobb elbocsátási hullám a mezőgazdaságban az 1991–1993-as évekre esett. Ebben az időszakban nagy szerepe volt a mezőgazdasági ágazat átalakulási folyamatainak, a termelés jelentős visszaesésének, ill. az infrastrukturális hiányosságoknak. 1996-ra a fent említett évekhez képest mind a mezőgazdaság, mind pedig az ipar által kibocsátott munkanélküliek aránya kismértékben csökkent a terciér szektor hasonló mutatóihoz viszonyítva. E tendenciák ellenére a mezőgazdasági munkanélküliség aránya a térségben még mindig 48%-os, megelőzve az ipar 24, ill. a terciér szektor 28%-os részesedését (3. ábra). A feldolgozóiparon belül a bútorgyártás, a gépi berendezések

3. ábra. A regisztrált munkanélküliek gazdasági ágazatok szerinti megoszlása. – 1 = mezőgazdasági; 2 = ipari; 3 = terciér

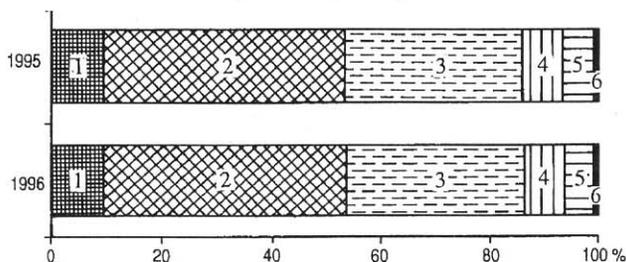
Division of unemployed by economic sector. – 1 = agricultural; 2 = industrial; 3 = tertiary

gyártása, a bőr- és cipőgyártás, az élelmiszer-feldolgozás, valamint a ffeldolgozó ágazat alkalmazottainak helyzete a legbizonytalanabb. A terciér szektorból közösségi szolgáltatás és a kiskereskedelem emelkedik ki a legnagyobb munkanélküliségi rátával. A két legfontosabbnak tűnő teendő ílymódon a következők:

– A mezőgazdaságból felszabaduló munkaerő (mezőgazdasági szakmunkások) lekötésére elsősorban új élelmiszeripari kapacitások telepítésével van lehetőség. A mezőgazdasági termékeket alapanyagként, nyersanyagként, feldolgozatlanul csak kevésbé kedvező feltételekkel lehet értékesíteni. Feldolgozott formában, márkanévvel ellátva és így forgalomba hozva már nyereségesebben értékesíthetők.

– A hátrányos helyzetű települések tehát alapvetően mezőgazdasági jellegűek. A mezőgazdaság újbóli, a mai igényeknek megfelelő gépesítése, a gépek karbantartása, javítása, a feldolgozóipari kapacitások bővítése új munkalehetőségeket teremthet, javíthat a jelenlegi foglalkoztatási arányokon, mindez azonban a munkanélküliséghez kapcsolódó problémákat nem szüntetheti meg teljesen.

A gazdasági szerkezetváltás végrehajtásának támogatása oktatási, át- és továbbképzési programok beindításával segíthető elő. Elsősorban Siklós és Harkány vonzáskörzetének lakosai számára szükséges képzési projektek beindítása, különös tekintettel a vállalkozói kultúra növelésére. A regisztrált munkanélküliek végzettség szerinti megoszlása az utóbbi két évben szinte alig változott. Az országos tendenciáknak megfelelően a legnagyobb csoportot a nyolc általános iskolai osztályt végzettek alkotják (az összes regisztrált munkanélküli mintegy 45%-ával). Őket követik a szakmunkások (33%). A viszonyszámok értékelésénél azonban figyelembe kell venni, hogy a térség munkavállalóinak (gazdaságilag aktív népességének) nagy része nem rendelkezik szakképesítést bizonyító oklevéllel, így a fent vázolt arányok indokoltnak tekinthetők (4. ábra). A települések foglalkoztatási szerkezetének megfelelően kiemelten kezelendők a mezőgazdasági vállalkozások és a mezőgazdasági termékfeldolgozók.

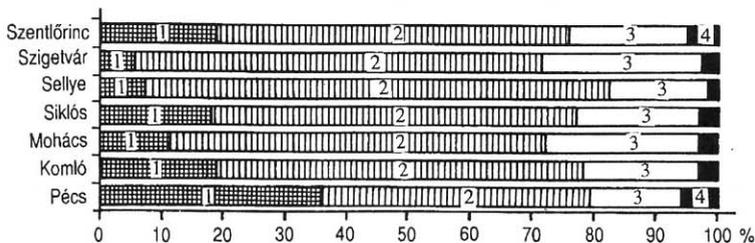
4. ábra. A regisztrált munkanélküliek iskolai végzettség szerinti megoszlása. – 1 = kevesebb, mint 8 általános; 2 = 8 általános; 3 = szakmunkásképző; 4 = szakközépiskola; 5 = gimnázium; 6 = felsőoktatási intézmény
 Division of registered unemployed according to qualification. – 1 = less than 8 classes of primary school; 2 = 8 classes of primary school; 3 = skilled workers' school; 4 = vocational training school (secondary level); 5 = secondary grammar school; 6 = higher education

Munkaadói és munkavállalói igények, foglalkoztatási prioritások

Minden, a munkanélküliségi helyzetkép javítását célul kitűző fejlesztési program csak abban az esetben lehet sikeres, ha az megegyezik a munkaadók, – jelen esetben mint munkanélkülieket foglalkoztató intézmények és társaságok – igényeivel.

Az 5. ábra alapján egyértelműnek látszik, hogy 1996-ban a siklói kirendeltségben (a társulásban résztvevő önkormányzatok két kivétellel ide tartoznak) az összevont foglalkoztatási alapból nyújtandó támogatások közel kétharmadát – speciális helyzetének megfelelően – a közhasznú munkavégzés támogatására fordították. A képzés támogatását a központból leutalt keret alig egyötödéből finanszírozták, míg hasonló az arány a foglalkoztatásbővítő bértámogatás esetében is, amely a vállalkozók a támogatások iránti csekélyebb igényét jelzi.

A Siklósvidék Önkormányzati Társulásban belüli kistérségek középtávú cselekvési terveinek összefoglaló áttekintését az 1. táblázat adja.

5. ábra. A Baranya megyei kirendeltségekre leosztott keret eszközönkénti bontásban (1996). – 1 = képzés; 2 = közhasznú munka; 3 = bértámogatás; 4 = vállalkozóvá válás
 Fund provided for the local offices according to the type of aid (1996). – 1 = training; 2 = work of public use; 3 = wage support; 4 = promotion of entrepreneurship

1. táblázat. Térségi projektjavaslatok összefoglaló táblázata

Siklós központú		Harkány központú	Villány központú	Matty központú	Magyarbóly központú	Társulás egésze
Élelmiszer-tartósító foglalkoztatás bővítő	Belterületi vízrendezési közhasznú munkavégzési	Kerékpárút-építési foglalkoztatás bővítő	Zöldterület helyreállítási közhasznú munkavégzési	Mezőgazdasági fakitermelési foglalkoztatás bővítő	Szennyvíz-csatorna-bővítési közhasznú munkavégzési	Térségi gázvezeték építési közhasznú munkavégzési, képzéssel kiegészítve
Sütőipari foglalkoztatás bővítő	Szennyvíz-csatorna-építési közhasznú munkavégzési	Gyógy idegenforgalmi foglalkoztatás bővítő	Gépipari foglalkoztatás bővítő			
Vállalkozói képzési	Roma vállalkozási és projektmenedzselő iroda	Személtelép-bővítő közhasznú munkavégzési				

A siklói roma vállalkozásszervező és projektmenedzselő irodai projekt sajátosságai

Előzmények

A Roma Polgárjogi Alapítvány 1997. februárjában javaslatot tett közzé, amelynek célja az Országos Területfejlesztési Alapból elkülönített és külön kezelt helyi Cigány Válságkezelési és Területfejlesztési Alap létrehozása. Ez az összeg az alaprészből elkülönített 1–2 milliárd Ft-os alap lenne. A külön kezelt összeg létrehozásának okait a tervezetet kidolgozó Bársony János és Kozma Blanka a következőkben határozták meg:

- a helyi települési önkormányzatok a fenti célra nem tudnak forrásokat átengedni, mivel a válság sújtotta területek a legszegényebb településeket foglalják magukba;
- kizárólag központi források jöhetnek számításba;
- a romák érdekvégyesítő képessége gyengébb a települések többi elesettjénél;
- a helyi önkormányzatok kénytelenek takarékoskodni és csak ott tudják ezt megtenni, ahol az érdekvégyesítés a leggyengébb;
- a romák anyagi és szellemi tőkéje a vállalkozások alapításához hiányzik;
- a településfejlesztés jelenlegi szabályzórendszere nem ad esélyt e közösségeknek, hogy versenyképes forrásokhoz jussanak.

A fentiek miatt a helyi kisebbségi érdekképviseletet versenyképesebbé kell tenni a válságkezelés területén és a kisebbségi válságprogram kidolgozásában érdekeltté kell tenni a helyi társadalom egészét. Mindennek eredményeként

- érdekegység jöhetne létre a települési és a helyi kisebbségi önkormányzat között a roma válságkezelés terén;
- együttműködési kényszert jöhetne létre a központi források helyi célokra történő megszerzése ügyében;
- perspektívát adhatnának a roma közösségek számára, célzott és kiszámítható segítség igénybevételével;
- a helyi kisebbségi önkormányzatok a települési önkormányzattal együttműködve tényleges szerepet kapnának a helyi roma problémák megoldásában.

A roma vállalkozásszervező iroda

A Roma Polgárjogi Alapítvány által megfogalmazott célok megvalósítását segítené elő egy olyan országos irodahálózat, amely egyrészt ingyenes szolgáltatást biztosítana, segítve ezzel a vállalkozói tervek menedzselését; másrészt krízishelyzetben válságkezelő programok kidolgozását, a humán erőforrások mozgósítását végezné. A programok között kiemelt szerepet kaphatna a roma telepek közmellátásának fejlesztése (víz- és gázvezeték kiépítése), az utcák szilárd burkolattal történő ellátása, a lakásfelújítás és általában a lakókörnyezet rehabilitációja közhasznú munkavégzés igénybevételével.

Nagyon fontos azonban, hogy a roma kérdést ne válasszák külön a település általános fejlesztésének kérdésétől, hiszen a problémákat a kisebbségi és a települési önkormányzatok együttműködésével kell megoldani. Ezért bármilyen, a romák foglalkoztatásához kapcsolódó pályázatot a kisebbségi önkormányzatokkal együtt célszerű kidolgozni és benyújtani, hiszen a 10%-os kedvezményt csak ebben az esetben lehet megkapni.

A Roma Vállalkozásszervező és Projektmenedzselő Irodát siklói központtal közhasznú társasági formában javasoljuk létrehozni. A közhasznú társaság tagjai a Siklósvidek Önkormányzati Társulás és a Roma Polgárjogi Alapítvány (Budapest) lennének.

Az iroda működését a Területfejlesztési Alapból származó bevételek finanszíroznák. További finanszírozási lehetőség az Országos Foglalkoztatási Közalapítvány Kuratóriuma által meghirdetett nonprofit tevékenységet végző szervezetek alternatív munkaerőpiaci szolgáltatásainak támogatása. E támogatás célja olyan folyamatban lévő, vagy új kezdeményezésként megvalósuló, a munkaerőpiacon hátrányos helyzetben lévő emberek és csoportjaik jellemzőihez igazodó szolgáltató programok elősegítése, amelyek

- személyes kapcsolatot hoznak létre az egyes célcsoportokba tartozó munkanélküliekkel;

– több segítő formát együtt alkalmaznak (tájékoztatás, tanácsadás, képzés, képe-
ségfejlesztés, munkaközvetítés, mentális gondoskodás, kapcsolatszervezés, utógondozás);
– együttműködéssel, vagy munkamegosztásban valósulnak meg a foglalkoztatási
és szociális állami, ill. önkormányzati intézményekkel és egyéb civil szervezetekkel.

Az alapítvány az iroda működtetéséhez szakmai segítséget nyújtana (menedzse-
lés, közvetítő szerep), továbbá segítené az alkalmazottak kiválasztását és tréningjét. Az
iroda alkalmazottai helyi szakemberek lennének, akik kiválasztását az önkormányzati
társulás és az alapítvány közösen végezné. A szakembergárda felállítását tekintve a követ-
kező két javaslatunk van:

– Az első értelmében az állomány minden tagját (projektmenedzser, könyvelő,
jogász, adminisztrátor) teljes munkaidőben foglalkoztatnák, míg a speciális projektek
kidolgozásához a legmegfelelőbb szakemberek foglalkoztatását (közgazdászok, agronó-
musok, piackutatók) eseti megbízással oldanák meg.

– A másik javaslat a fent felsorolt szakemberekből felálló állandó, teljes munkai-
dőben foglalkoztatott team létrehozását támogatja.

Az iroda szolgáltatásai ingyenesek, működési költségeit pályázatok fedeznék,
azonban sikeres, elnyert pályázatok esetén az ügyfél egy jelképesnek mondható, 1%-os
projektszervezői járulékot fizetne. Az iroda telephelyét a Siklósi Önkormányzat által
(esetleg a Társadalmi Egyesületek Székházában) kedvezményes bérleti díjjal rendelkezés-
re bocsátott helyiségre biztosítaná.

Összegzés

A programjavaslatok megfogalmazásánál mindenképpen törekedni kell a rendel-
kezésre álló eszközökkel az emberi erőforrások visszafordíthatatlan szűkülésének meg-
akadályozására. Célul kell kitűzni, hogy elviselhető keretek között maradjanak a
társadalom és a családok eltartási terhei.

Ennek érdekében meg kell valósítani a munkaerő-kínálat hatásának oktatási rend-
szeren, a társadalmi munkaidőalap újra elosztásával történő ellensúlyozását, a rész- és
osztott munkaidős foglalkoztatás ösztönzését, a gazdasági követelmények érvényesítése
mellett a munkahelyek megőrzését, az államháztartás reformja által érintett munkavállalók
számára a foglalkoztatási problémák ágazati programjainak kidolgozását, a *válság sújtotta
térségekben* és veszélyeztetett rétegeknél normatív szabályokkal és átfogó programok
támogatásával a munkahelyteremtést megalapozó strukturális átalakulást.

További feladat az egyes infrastrukturális elemek üzemeltetési és fenntartási,
valamint környezetének állapotrendezési feladataihoz a környezetvédelmi és szociális
feladatok ellátásához kapcsolódva közhasznú munkaprogramok indítása, az aktív munka-
erőpiaci eszközök sorrendben és kombinatív módon, személyre szabottan való alkalmazá-
sa.

A *térségi szemlélet* mellett tehát érvényre kell juttatni a hátrányos helyzetű rétegek
– a törvény szabályai szerinti – maximális támogathatóságát. Külön programot célszerű
kidolgozni a *fiatalok, megváltozott munkaképességű, alacsony iskolázottságú, cigány és
tartósan munkanélküliek* foglalkoztatásának elősegítésére.

A munkanélküliség növekvő szakaszában (1991. és 1993. között) a növekvő Foglalkoztatási Alap forrásaihoz kapcsolódó igény elsősorban a munkahelyteremtés, a képzés és a közhasznú munkavégzés irányában valósult meg. A stagnáló 1994–1996-os időszakban a Foglalkoztatási Alap forrásai reálértékben csökkentek, ezért hatékonyabb felhasználásra kellett törekedni. Növekedett a *közhasznú munkavégzésre* és a *képzésre* fordított támogatások aránya, míg a szűkös anyagi források miatt csökkenteni kellett a munkahelyteremtő beruházásokra fordított támogatások összegét.

Fontos megjegyezni, hogy Baranya megyében az elmúlt öt évben a részmunkaidős foglalkoztatásra alig volt igény, hatékonysága így megkérdőjelezhető. Nem szabad azonban megfelekedezni arról, hogy a jövőben esetleg a női munkanélküliség csökkentésében jelentős szerepet játszhat. Az aktív foglalkoztatási eszközökön belül tehát elsősorban a képzés, a közhasznú munkavégzés és a foglalkoztatás bővítését szolgáló bértámogatás elsődlegességét kell biztosítani.

IRODALOM

- DÖVÉNYI Z. 1991. A munkanélküliség kistérségi vizsgálatának lehetőségei. – MTA FKI, Budapest, 25 p.
- DÖVÉNYI Z.–TOLNAI GY. 1991. Válság és kiút. – Falukonferencia anyaga, MTA RKK, Pécs, pp. 102–108.
- DÖVÉNYI Z.–TOLNAI GY. 1995. A falusi munkanélküliség néhány területi és strukturális jellemzője Magyarországon. – A mezőgazdaságtól a vidékfejlesztésig c. falukonferencia anyaga, MTA RKK, Pécs, pp. 449–454.
- TÉSITS R.–SZILÁGYI ZS. 1996. A műszaki infrastruktúra fejlesztési lehetőségei Zamárdi nagyközségben. – In: TÓTH J. (szerk.): A településfejlesztési koncepció megalapozása és megalkotása c. Phare-program zárótanulmány-kötete, JPTE Pécs, pp. 106–135.
- TÉSITS R. 1996. A foglalkoztatáspolitikai területi különbségei a Dél-Dunántúlon. – Közlemények, JPTE ÁTUT, Pécs, 14 p.
- VUICS T. 1995. Cigány önkormányzatok és szociális problémák Somogy megyében. – A mezőgazdaságtól a vidékfejlesztésig c. falukonferencia anyaga, MTA RKK, Pécs, pp. 495–502.

POSSIBILITIES OF LONG-TERM DEVELOPMENT OF EMPLOYMENT IN A MUNICIPAL ASSOCIATION

by Zs. Szilágyi and R. Tésits

S u m m a r y

The change of the economic system, the shift to market economy – both on (Baranya) county or national level – has caused serious social tension, recession, constantly increasing unemployment and the elimination of working places in the settlements of the Siklós Area Municipal Association. The structural change, the transformation of commodity structure and the adjustment to the new circumstances caused fundamental changes on the labour market. Economic units having been unable to adapt to the new circumstances were shut down so the process of transformation became associated with the rapid growth of registered unemployment.

The examined region is in a disadvantageous position considering employment, it is an underdeveloped region because its social statistics are less favourable than the national average. At the beginning of 1997 the rate of unemployment reached 16 per cent, i.e. it exceeds more than by half the county or the national average.

That is the main reason for setting a special concept fitted to these special circumstances, to the available manpower, as well as pointing out the long-term aims of the development considering employment, and the setting of the principles the projects should be based on.

Translated by the authors

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
FÖLDRAJZTUDOMÁNYI KUTATÓ INTÉZET
GEOGRAPHICAL RESEARCH INSTITUTE HUNGARIAN ACADEMY OF SCIENCES
GEOGRAPHISCHES FORSCHUNGSINSTITUT DER UNGARISCHEN AKADEMIE DER
WISSENSCHAFTEN
BUDAPEST VI., ANDRÁSSY ÚT 62.
BUDAPEST H — 1388 P.O.B. 64. HUNGARY
TELEPHONE: (36-1) 331-73-25
TELEFAX: (36-1) 331-79-91

Megrendelem Önöknél a FÖLDRAJZI ÉRTESELTŐ című szakfolyóiratot 1998 évre példányban. Előfizetési díj 1998-ra 960,-Ft, amely összeget átutalással/posta utalványon fizetem (a nem kívánt szöveg törlendő)

Megrendelő (intézmény) neve:

Címe:

Ügyintéző neve:

Bankszámla száma:

..... 1998. hónap nap

.....
aláírás-bélyegző